

soud totiž žalobu zamítl, aniž by tyto věci zkoumal, a dovolací řízení má jen přezkumný charakter).

Závěr: Mám za to, že v některých případech (pochopitelně ne vždy) se jeví zachování stávajícího věcného břemene proti vůli oprávněného jako nespravedlivé; proto je třeba hledat cestu, jak problém řešit. Cesta přes § 151p odst. 3 ObčZ má svá úskalí, nebude-li však objevena jiná, lze se jí držet.²

- 1) Nález pléna ÚS ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97: „... pramenem práva obecně, jakož i pramenem práva ústavního, a to i v systému psaného práva, jsou rovněž základní právní principy a zvyklosti.“
2) Podrobněji též *Spáček, J.* Může podat žalobu na zrušení věcného břemene i subjekt práva odpovídajícího věcnému břemenu? Soudní rozhledy, 2009, č. 3, s. 80.

6. Rozhodnutí NS ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 22 Cdo 216/2006

§ 22 odst. 3 ELZ

Vzniklo-li oprávnění zřídít a provozovat elektrické vedení na cizím pozemku pro vedení určitého napětí a vymezenou trasu na základě § 22 odst. 3 ELZ, oprávnění zaniká nikoli v důsledku toho, že elektrické vedení téhož napětí bylo zcela vyměněno, ale jen tehdy, pokud je elektrické vedení zrušeno proto, že již nadále vůbec v dané kvalitě a trase nemá existovat.

Pokud se ale nová trasa významně odchýlí od trasy původní, je nutno považovat původní elektrické vedení za zrušené a zákonné věcné břemeno za zaniklé.

Ochranné pásmo je vymezeno trasou elektrického vedení; neplatí, že trasa elektrického vedení je vymezena ochranným pásmem.

Skutkové okolnosti: Na pozemcích žalobců bylo v roce 1951 postaveno vedení vysokého napětí 110 kV. V roce 1996 vydal stavební úřad územní rozhodnutí o umístění liniové stavby z důvodu obnovy dožívajícího vedení vysokého napětí v trase stávajícího vedení. Ve věci proběhlo bez námitek účastníků stavební řízení a stavba byla v roce 1999 zkolaudována, přičemž stávající trasa elektrického vedení je na jednom pozemku shodná s původní trasou, na některých pozemcích došlo pouze k nepatrným vybočením v rozsahu maximálně 50 cm a pouze u jednoho pozemku došlo k odchýlení v rozsahu 2,74–4,67 m. Celkově došlo ke zmenšení ochranného pásma z původních 18,14 m na nynějších 15,6 m od středu sloupů vedení, pouze u jednoho pozemku přesahuje nynější ochranné pásmo jeho dřívější severní hranici o 2,10 m. Po skutkové stránce se řešilo, zda tato stavba byla rekonstrukcí původního elektrického vedení, anebo šlo o výstavbu nového elektrického vedení.

Stručné stanovisko: S rozhodnutím souhlasím.

Podrobné stanovisko: Žalobci tvrdili, že stavba stávajícího vedení nebyla pouze rekonstrukcí, ale novou stavbou, protože předešlé vedení bylo zcela demontováno a nahrazeno novým, které má jiné konstrukční ře-

šení, jiné opěrné body a odlišnou trasu. Žalobci měli zato, že demontováním původního elektrického vedení z roku 1951 zaniklo zákonné věcné břemeno. Zároveň však připustili, že v případě, že věcné břemeno vzniklé na základě elektrizačního zákona nezaniklo, byla žalovaná oprávněna dotčené pozemky zatěžovat pouze v rozsahu původně povolené stavby.

NS zkonstatoval, že podle § 22 odst. 1 zákona č. 79/1957 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě elektřiny (elektrizační zákon), (ELZ) elektrickým podnikům přísluší právo stavět a provozovat na cizích nemovitostech v rozsahu vyplývajícím z povolení stavby vedení, zejména zřizovat na nemovitostech podpěrné body, přetínat nemovitosti vodiči a umísťovat na nich vedení. Podle § 22 odst. 3 ELZ pak oprávnění podle odst. 1 vznikají povolením ke stavbě a zanikají zrušením vedení. Podle § 22 odst. 5 ELZ povinnost trpět výkon oprávnění uvedených v odst. 1 vázne na dotčené nemovitosti jako věcné břemeno. K tomu NS doplnil, že toto omezení vzniká ze zákona a zatěžuje nemovitosti z důvodu veřejného zájmu na rozvodu elektřiny jako energie všeobecně potřebné.

NS pak výše citovaná zákonná ustanovení vyložil tak, že jestliže oprávnění zřídít a provozovat elektrické vedení na cizím pozemku vzniklo pro vedení určitého napětí a vymezenou trasu, přičemž vznik tohoto oprávnění vyplýval z veřejného zájmu na jeho existenci, zrušením vedení, které má za následek zánik tohoto oprávnění, je takový případ, kdy vedení již nemá nadále vůbec v takto vymezené kvalitě a trase existovat. Na tomto závěru pak nic nemění, že podle stavebního práva se úplná výměna stožárů elektrického vedení považuje za novou stavbu, nikoli za změnu stavby původní.

Pokud při výměně elektrického vedení dojde jen k nepodstatné odchylce (v projednávané věci šlo o odchylku 20–50 cm ve vedení trasy na zemědělských pozemcích), tato skutečnost nemá na trvání zákonného věcného břemene vliv. Jestliže však dojde k podstatné odchylce, je nutno uzavřít, že zákonné věcné břemeno zaniklo. Při posuzování odchylky je rozhodující, kudy vedla původní trasa, nikoli v jakém rozsahu působilo původní ochranné pásmo.

S výše uvedenými závěry NS souhlasím. Dodávám k tomu, že jsou správné i proto, že vlastník či provozovatel elektrického vedení může při výměně původního vedení ovlivnit, aby k podstatným odchýlkám v trase v důsledku vybudování nového vedení nedošlo.

Podle mého názoru by výše uvedené závěry měly platit i v případě, kdy při nezměněné trase bude původní nadzemní vedení nahrazeno vedením podzemním. Obrácené by to však platit nemělo.

Konečně je otázkou, zda vždy má rozhodovat vedle trasy vedení i kvalita vedení. Mám za to, že pokud nové vedení v trase původního vedení zatěžuje vlastníka dotčených pozemků méně a slouží stále původnímu účelu (rozvod elektřiny, rozvod plynu či rozvod tepla), zákonné věcné břemeno stále trvá, a to i v případě, že se změní jeho kvalita, např. z vysokonapětového na nízkonapětové vedení, či v případě rozvodu tepla z parovodu na horkovod či teplovod.

JUDr. Kateřina Eichlerová, Ph.D.
katedra obchodního práva PF UK, MVV Energie CZ, a. s.

Stanovisko prof. JUDr. Josefa Fialy, CSc.: Předně si dovoluji uvést, že přes veškeré nářky, které je možné zaslechnout od laické veřejnosti, s ohledem na praktické potřeby - jako jsou nejrůznější výměny, opravy a údržby - je třeba se zabývat i touto otázkou a já jsem rád, že autorka příspěvku dochází ke stejným závěrům jako NS.

K samotné problematice: V praxi se objevuje základní problém, a to pochopení vztahu mezi zákonným věcným břemenem a ochranným pásmem. Předně platí, že ochranné pásmo zabírá větší plochu - např. v případě nadzemního elektrického vedení je zákonné věcné břemeno co do horizontály určeno šíří ramen sloupů, avšak ochranné pásmo tento rozměr na šířku překračuje. Problematičtější však je, že praxe v souvislosti se zákonem č. 458/2000 Sb., který upřednostňuje vznik věcného břemene na základě smlouvy mezi oprávněným a povinným, zahrnuje do rozsahu části pozemku vymezeného věcným břemenem i ochranné pásmo. Krajský soud v Ústí nad Labem rozhodl, že není možné smluvně zřízovat takové věcné břemeno, které je co do obsahu a rozsahu vymezeno stejně jako v zákoně.¹

1) Rozsudek KS v Ústí nad Labem ze dne 22. 9. 1998, sp. zn. 15 Ca 244/98; viz *Vrcha, P.* Katastrální a související judikatura. I. vydání. Praha: Linde, 2001, s. 372.

7. Rozhodnutí NS ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 28 Cdo 4833/2007

§ 98 odst. 4 EnerZ

čl. 11 odst. 4 Listiny

nález ÚS ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 25/04

Věcné břemeno zřízené na základě zákona č. 79/1957 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě elektřiny (elektrizační zákon), je tzv. zákonným věcným břemenem, jehož legitimita vyplývá z § 98 odst. 4 EnerZ.

Skutkové okolnosti: V rámci bytového komplexu byla vybudována a zkolaudována výměňková stanice. Soud prvního stupně zamítl žalobu o vyklizení nebytových prostor (tj. výměňkové stanice), neboť dospěl (stejně jako následně soud odvolací) k závěru, že bytový komplex je zatížen věcným břemenem výměňkové stanice (a že tedy provozovateli výměňkové stanice svědčí právo odpovídající věcnému břemeni). Vznik věcného břemene výměňkové stanice lze dovodit z § 22 zákona č. 79/1957 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě elektřiny (elektrizační zákon), ve znění účinném do 31. 12. 1994 (EIZ) ve spojení s § 18 prováděcího nařízení vlády č. 80/1957 Sb. s tím, že přechodná ustanovení následujících právních norem, které upravovaly podnikání v oblasti energetiky (§ 20 odst. 4 zákona č. 89/1987 Sb., § 45 odst. 3 zákona č. 222/1994 Sb. a § 98 odst. 4 zákona č. 458/2000 Sb.), ponechaly v platnosti oprávnění k cizím nemovitostem vzniklá podle předchozí právní úpravy.

Stručné stanovisko: S předmětným stanoviskem NS souhlasím.

Podrobné stanovisko: S tímto právním stanoviskem NS týkajícím se legitimacy a kontinuity tzv. zákonných věcných břemen zřízených na základě elektrizačního zákona souhlasím.

V této souvislosti poukazují na nález ÚS ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 25/04, kterým byl zamítnut návrh KS v Praze na zrušení § 98 odst. 4 zákona č. 458/2000 Sb., energetický zákon, (EnerZ), v němž Ústavní soud mj. konstatuje, že věcná břemena zřízená na základě zákona (nejen energetického zákona) mají specifický režim upravený veřejnoprávními předpisy, na jejichž základě byla zřízena. I když mají nesporný veřejnoprávní prvek daný způsobem jejich vzniku a účelem, kterému slouží, nelze přehlížet, že mají i významný prvek soukromoprávní. Občanské právo definuje věcné břemeno jako právo někoho jiného než vlastníka věci, které ho omezuje tak, že je povinen něco trpět, něčeho se zdržet nebo něco konat. Tzv. zákonná věcná břemena tento charakter mají také. Ostatně zákony, podle nichž vznikají, je tímto pojemem označují. Jejich režim však není zcela totožný s režimem smluvních věcných břemen, neboť se řídí speciální úpravou právních předpisů, které upravují činnosti, k jejichž provozování vznikly. Nejde však o úpravu komplexní, která by vylučovala použití obecné úpravy občanského práva o věcných břemenech. Proto pokud tyto speciální předpisy nemají zvláštní úpravu, řídí se jejich režim obecnou úpravou občanskoprávní.

Ústavní soud v citovaném nálezu mj. dovodil, že § 98 odst. 4 EnerZ zachovává právní kontinuitu oprávnění k cizím nemovitostem, jakož i omezení jejich užívání, která vznikla před účinností energetického zákona.¹ Vznik právních vztahů, jakož i nároky z nich vzniklé se proto zásadně posuzují dle předpisů platných v době jejich vzniku.² Ústavní soud dále v cit. nálezu konstatuje, že považuje existenci zákonných věcných břemen, která vznikla podle předchozích právních úprav, za legitimní.

Ztotožňuji se s právním závěrem, na který NS odkazuje ve svém rozhodnutí ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 28 Cdo 4833/2007, totiž že tzv. zákonná věcná břemena, která vznikla (nejen) na základě elektrizačního zákona či následujících právních předpisů dopadajících na předmětnou oblast právních vztahů jakožto omezení práv vlastníků těmito břemeny zatížených nemovitostí, naplňují požadavek legitimacy.

Aniž bych opustila problematiku tzv. zákonných věcných břemen, dovoluji si na tomto místě položit (a současně se pokusit zodpovědět) následující otázku, se kterou jsem se aktuálně setkala ve své advokátní praxi: Je legitimní i takové věcné břemeno, které bylo v minulosti, za účinnosti zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, zřízeno nikoliv na základě zákona, ale na základě právního předpisu nižší právní síly, konkrétně vládního nařízení č. 29/1959 Sb., o oprávnění k cizím nemovitostem při stavbách a provozu nadzemních potrubí pro pohonné látky a ropu, resp. byl by právní závěr NS o legitimitě zákonného věcného břemene zřízeného na základě zákona aplikovatelný i na takové věcné břemeno, které bylo zřízeno za účinnosti občanského zákoníku z r. 1950 na základě právního předpisu nižší právní síly?

Domnívám se, že nikoliv. K uvedenému závěru jsem dospěla na základě následujících právních úvah.

I za účinnosti občanského zákoníku z r. 1950 bylo možno právo odpovídající věcnému břemeni nabýt a) smlouvou (§ 168, 111-113 ObčZ 1950), b) ze zákona anebo výrokem úředním (§ 168, 114 ObčZ 1950), c) vydržením (§ 168, 115 ObčZ 1950) a d) jinými způsoby nabývacími (§ 168, 119 ObčZ 1950). Ani občanský zákoník z r. 1950 tedy nepočítal s tím, že by práva odpovídající věcnému břemeni byla zřizována právním předpisem nižší právní síly nežli zákonem.

V § 2 cit. vládního nařízení, které bezesporu bylo právním předpisem nižší právní síly nežli zákon, je z důvodu legislativního zjednodušení obsažen blanketní odkaz na některá ustanovení elektrizačního zákona. Ani uvedený blanketní odkaz obsažený v právním předpise nižší právní síly (cit. vládní nařízení) na právní úpravu obsaženou v právním předpise vyšší právní síly (elektrizační zákon) však dle mého názoru nemůže odůvodnit právní závěr, že věcné břemeno zřízené na základě cit. vládního nařízení je věcným břemenem zřízeným na základě zákona tak, jak to předvídal ve svém § 168 a 114 ObčZ 1950.

Navíc, výše cit. vládní nařízení bylo přinejmenším v části, kde upravuje vznik věcných břemen k tíži cizích nemovitostí, nepřímou derogováním ústavním zákonem č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon, tedy předpis nadaný vyšší právní silou než zákon (a tím spíše podzákonný předpis, kterým vládní nařízení bezesporu bylo). V souladu s čl. 11 odst. 4 Listiny může být vlastnické právo omezeno jen na základě zákona a za náhradu. Vládní nařízení zákonem není a nestává se jím ani tím, že na zákon (zde elektrizační zákon) odkáže. Uvedený „obrácený“ odkaz předpisu nižší právní síly (vládní nařízení) na právní předpis vyšší právní síly (elektrizační zákon) nemůže požadavku Listiny vyhovět. Vzhledem k tomu, že v souladu s § 6 zákona č. 23/1991 Sb. pozbyly automaticky účinnosti všechny právní předpisy, které nebyly uvedeny do souladu s Listinou do 31. 12. 1991, pozbylo cit. vládní nařízení (alespoň v části, kde upravuje automatický vznik věcného břemene pro vlastníka potrubí určeného k vedení ropy anebo pohonných látek) účinnosti.

S ohledem na shora uvedené se domnívám, že věcné břemeno zřizované na základě cit. vládního nařízení nikdy platně nevzniklo a ani vzniknout nemohlo, neboť ani občanský zákoník z r. 1950 neumožňoval zřízení věcného břemene na základě vládního nařízení. Tím spíše, že uvedené věcné břemeno nevzniklo, nemůže se dle mého názoru v případě věcných břemen zřízených na základě jiného právního předpisu nežli zákona hovořit o legitimitě věcného břemene.

Shora popsany případ řeším aktuálně v praxi. Vzhledem k tomu, že se mi dosud nepodařilo nalézt ve Sbírce rozhodnutí NS takové rozhodnutí, v němž by se NS zabýval nastíněnou problematikou věcných břemen zří-

zených v minulosti na základě jiného právního předpisu nežli zákona, přivítala bych alespoň stručný komentář soudců NS k přednesené problematice.

*JUDr. Kateřina Polerecká
AK HKDW Legal, s. r. o.*

1) Tj. před 1. 1. 2001.

2) V posuzovaném případě dle zákona č. 79/1957 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě elektriny (elektrizační zákon).

Stanovisko JUDr. Ivy Brožové: Dle mého názoru příspěvek směřuje k tomu, jak by NS rozhodoval v případě, kdyby zákonné věcné břemeno vyplývalo z podzákonné normy. Z tohoto důvodu bych proto dotazy směřovala raději vůči našim hostům, kteří nejsou ve svých úvahách vázáni principem zákazu předjímání soudního rozhodnutí.

Stanovisko prof. JUDr. Josefa Fialy, CSc.: K výkladu lze konstatovat, že z hlediska posloupnosti v příspěvku chybí § 45 odst. 3 zákona č. 222/1994 Sb., což je přechodné ustanovení, které od 1. 1. 1995 stanovilo, že omezení vlastnického práva podle zákona č. 79/1957 Sb. zůstávají zachována dál, a až teprve poté § 98 odst. 4 EnerZ. Pokud jde o vznik věcných břemen u ropovodu podle vládního nařízení č. 29/1959 Sb., dovoluji si tvrdit, že díky § 38 ElZ, který umožnil, aby vláda nařízením rozšířila tuto konstrukci vzniku věcných břemen i na jiné energie než energii elektrickou, je i v tomto případě zachován princip, že věcné břemeno vzniká na základě zákona – vládní nařízení zpětně odkazovalo na zákon č. 79/1957 Sb. Tedy čl. 11 odst. 4 Listiny je zachován, ovšem pouze díky uvedenému prvnímu zákonnému zmocnění. Citované vládní nařízení nebylo doposud výslovně zrušeno, neboť § 6 uvozoovacího zákona k Listině nepřichází v daném případě v úvahu. Od 1. 1. 1995 tak vznikla zajímavá situace, avšak nemůžeme říci, že ojedinělá. Zákon č. 222/1994 Sb. totiž nově upravil otázku elektrické energie, plynovodu a teplotnosti, avšak ropovody zůstaly dle mého názoru nadále řešeny vládním nařízením vydaným na základě posléze zrušeného zmocňovacího ustanovení § 38 ElZ. Takto bych na místě soudu zřejmě rozhodoval já.

Stanovisko prof. Dr. JUDr. Karla Eliáše: Dovolím si pouze nastínit metodu uvažování, jak bych se stavěl k takovému hypotetickému případu. Za prvé bych si položil otázku, zda takové věcné břemeno vůbec platně vzniklo. I z obsahu příspěvku bych se zkusil uchýlit k jinému způsobu nabývacímu, protože dostatečně kryje tento případ. Osobně bych však hledal řešení, jak takové věcné břemeno zrušit, neboť nelze zpochybňovat vznik takového věcného břemene.